

Cinsel Kimlik Gelişiminde Ebeveyn Tutumunun Rolü ve Etkisi

Müjde Yaşlı | ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-6168-4888> | mujdeyahsi@gmail.com

Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Klinik Psikoloji Anabilim Dalı Adı, İstanbul, Türkiye

Öz

Bu çalışmanın amacı, ebeveyn tutumlarının çocukların cinsiyetiyle uyumlu kimlik gelişimi üzerindeki etkilerini anlamaktır. Araştırma, araştırmacının 5 ile 17 yaş aralığındaki 15 farklı danışana ait seans notlarının analiziyle yürütülmüştür. Nitel bir araştırma yöntemi kullanılarak, ebeveynlerin çocuklarına karşı sergilediği rehberlik edici, baskıcı, kaygılı, yargılayıcı ve duygusal mesafeli tutumların, çocukların cinsiyetiyle uyumlu kimlik gelişimine olan etkileri incelenmiştir. Bulgular, rehberlik edici ebeveyn tutumlarının çocukların cinsiyetiyle uyumlu kimlik geliştirme süreçlerini olumlu yönde etkilediğini ortaya koymuştur. Özellikle rehberlik eden ebeveynlerin çocuklarının kendilerini daha güvende hissettiği ve kimliklerini daha rahat ifade ettiği gözlenmiştir. Buna karşılık, baskıcı ve otoriter tutumlar, çocukların cinsiyetiyle uyumlu kimlik geliştirmelerini zorlaştırarak içsel çatışmalar yaşamalarına yol açmıştır. Kaygılı ebeveynlerin çocukları ise, ebeveynlerinin endişeleri nedeniyle cinsiyetiyle uyumlu kimlik gelişiminde zorluklar yaşamışlardır. Yargılayıcı tutumlar, çocukların kendilerini ifade etmelerini engellemiş ve onları duygusal olarak geri çekilmeye itmiştir. Duygusal mesafeli tutumlar ise, çocukların kimlik gelişiminde yalnızlık hissetmelerine neden olmuştur. Sonuç olarak, ebeveynlerin tutumları, çocukların cinsiyetiyle uyumlu kimlik gelişimini doğrudan etkilemektedir. Rehberlik eden yaklaşımlar bu süreci olumlu yönde etkilerken, baskıcı, kaygılı ve yargılayıcı tutumlar olumsuz sonuçlar doğurmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Cinsel Kimlik Karmaşası, Ebeveyn Tutumları, Rol Model Ebeveynlik, Baskıcı Ebeveynlik, Çocuk ve Ergen Psikolojisi

Atıf Bilgisi

Yahşi, Müjde. (2024). Cinsel Kimlik Gelişiminde Ebeveyn Tutumunun Rolü ve Etkisi. *Aile Dergisi*, 2/2, 61-99

<https://doi.org/10.70348/aile.2024.9>

Geliş Tarihi	17.10.2024
Kabul Tarihi	04.11.2024
Yayın Tarihi	31.12.2024
Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.
Etik Beyan	
Benzerlik Taraması	Yapıldı - Turnitin
Etik Bildirim	dergi@isavak.org
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır. Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.
Telif Hakkı & Lisans	

The Role and Impact of Parental Attitudes on Sexual Identity Development

Müjde Yahşi | ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-6168-4888> | mujdeyahsi@gmail.com

Üsküdar University, Institute of Social Sciences,
Department of Clinical Psychology, Istanbul, Turkey

Abstract

The purpose of this study is to understand the effects of parental attitudes on children's gender-compatible identity development. The research was conducted by analyzing the researcher's session notes of 15 different clients between the ages of 5 and 17. Using a qualitative research method, the effects of the guiding, oppressive, anxious, judgmental and emotionally distant attitudes of parents towards their children on the children's gender-compatible identity development were examined. The findings revealed that guiding parental attitudes positively affected children's gender-compatible identity development processes. It has been observed that especially children of guiding parents feel safer and express their identities more easily. On the other hand, oppressive and authoritarian attitudes made it difficult for children to develop an identity compatible with their gender, causing them to experience internal conflicts. Children of anxious parents, on the other hand, have experienced difficulties in developing a gender-compatible identity due to their parents' concerns. Judgmental attitudes prevented children from expressing themselves and pushed them to withdraw emotionally. Emotional distance attitudes caused children to feel loneliness in their identity development. As a result, parents' attitudes directly affect children's gender-appropriate identity development. While guiding approaches affect this process positively, oppressive, anxious and judgmental attitudes have negative consequences.

Keywords: Sexual Identity Development, Sexual Identity Confusion, Parental Attitudes, Role Model Parenting, Controlling Parenting, Child and Adolescent Psychology.

Citation

Yahşi, Müjde. (2024). The Role and Impact of Parental Attitudes on Sexual Identity Development.

Aile Journal, 2/2, 61-99.

<https://doi.org/10.70348/aile.2024.9>

Date of Submission	17.10.2024
Date of Acceptance	04.11.2024
Date of Publication	31.12.2024
Peer-Review	Double anonymized - Two External
Ethical Statement	It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.
Plagiarism Checks	Yes - Turnitin
Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.
Complaints	dergi@isavak.org
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.
Copyright & License	Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.

Giriş

Kimlik, genellikle başkalarıyla paylaşılabilen, fiziksel, psikolojik, kişilerarası özellikler ve sosyal rollerle tanımlanan bireyin benlik duygusudur ve bu duygu her bireyin dini, etnik yapısı ve cinsiyetine göre şekillenir. Cinsel kimlik ise bireyin erkek, kadın, her ikisi, hiçbiri ya da bu spektrumun ortasında bir yerde olduğuna dair psikolojik algısıyla ilgili bir tanımlamadır (Rokach & Patel, 2021). Cinsel kimlik, bireyin davranışsal performansı ile ilgilidir ve psikologlar, cinsel kimlik modelinde eril ve dişil özelliklerin iki ayrı boyut olarak tanımlanabileceğini ifade etmektedir. Bu özellikler, tek bir bireyde farklı derecelerde eş zamanlı olarak bulunabilir. Biyolojik cinsiyet ile cinsel kimlik genellikle örtüşse de, bu her zaman sabit bir ilişki değildir. Bir kişinin biyolojik cinsiyeti erkek olmasına rağmen kendini kadın olarak tanımlaması veya tam tersinin gerçekleşmesi, cinsel kimliğin değişimi olarak kabul edilebilir. Biyolojik cinsiyet ve cinsel kimlik birleştiğinde bireyin bilişsel ve davranışsal süreçlerinde kısıtlamalar meydana gelebilir. Kültürel ve toplumsal normlara uygun bir şekilde erkeklik veya kadınlık rollerinin benimsenmesiyle cinsel kimlik gelişimi tamamlanır (Tu, 2022).

Çocukların cinsiyet gelişimine yönelik sosyal yaklaşımlar, sosyal aktörlerle etkileşimin önemini vurgularken, bilişsel teoriler çocukların kendi cinsiyet gelişimlerinde oynadıkları aktif rolü ve dünyalarını anlama süreçlerini ön plana çıkarır (Sumontha et al., 2017). Bu bağlamda cinsel kimlik gelişimi çok boyutlu bir kavram olarak değerlendirilebilir. Cinsel kimlik gelişiminin alt boyutları arasında cinsiyet memnuniyeti, cinsiyet farklılaşması baskısı, gruplararası önyargı ve cinsiyet merkezilik yer alır. Örneğin, çocukların cinsiyetlerini kendileriyle özdeşleştirmeleri genellikle üç yaşına kadar gerçekleşir ve altı yaşına geldiklerinde cinsiyetin yüzeysel değişikliklere rağmen sabit olduğunu fark ederler. Ayrıca, hissedilen cinsiyet tipikliği ve diğer cinsiyet tipikliği, çocukların kendi cinsiyetlerindeki akranlarıyla veya karşı cinsle ne kadar benzerlik kurduklarıyla ilişkilidir (Perry et al., 2019).

Cinsel kimlik gelişiminin kritik döneminde, ebeveynlerin çocuklarıyla bu konuda konuşma isteksizliği, süreci olumsuz etkileyebilir. Cinsel eğitim hem okul hem de aile işbirliğiyle geliştirilmesi gereken bir eğitim olmasına rağmen, birçok toplumda bu işbirliği yeterince sağlanamamaktadır. Velilerin büyük çoğunluğu dini ve kültürel inançları öne sürerek okullarda verilen cinsel eğitime karşı

çıkarmakta, bu da çocukların cinsel kimlik gelişimini olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Eser & Çeliköz, 2009). Cinsel kimlik aşaması olarak tanımlanan fallik dönem, çocukların cinsel kimliklerini belirlemeye başladıkları üç yaş civarında başlar ve bu dönemde çocuklar cinsiyet kimliklerini ebeveynlerine bakarak modellemeye başlar. Sağlıklı bir aile ortamında, çocuklar anne ve babalarını gözlemleyerek cinsel kimliklerine dair farkındalık kazanırlar (Gordon et al., 1990).

Batı dünyasında birçok ebeveyn çocuklarının kendilerini erkek veya kadın olarak tanımlamayabileceğinin farkındayken, Doğu toplumlarında bu farkındalık henüz yaygın değildir. Cinsiyet kimliği, toplumsal cinsiyet rolleri ve bireyin bu rolleri nasıl ifade ettiği gibi kavramlar da bu süreçte etkilidir. Örneğin, cinsiyet uyumsuzluğu, erkek çocukların bebeklerle oynamayı veya kız çocukların arabalarla oynamayı tercih etmesi gibi durumlarla kendini gösterebilir (Diamond, 2013).

Ebeveynlerin çocuklarının cinsel kimlik gelişimindeki rolleri oldukça önemlidir. Ailelerin çocuklarının duygusal, sosyal, zihinsel ve cinsel gelişimlerini takip etmeleri, onları desteklemeleri ve bu süreçte bilinçlendirme çalışmaları yapmaları gerekmektedir. Ebeveynlerin tutumları, çocukların sağlıklı cinsel kimlik geliştirmeleri için kritik önemdedir. Sıcak, destekleyici ve şefkatli yaklaşımlar, çocukların sağlıklı bir cinsel kimlik geliştirmelerini teşvik ederken, baskıcı ve sabırsız yaklaşımlar cinsel kimlik sorunlarına yol açabilir (Hetherington & Parke, 1987).

Dünya genelinde çocukların büyük bir kısmı biyolojik cinsiyetlerine uygun davranışlar sergilerken, normlardan saparak farklı cinsel kimliklere yönelen çocukların sayısı da artış göstermektedir. Özellikle babalar, oğullarının cinsiyete uymayan davranışlarını daha az kabul ederken, bu çocuklar daha yüksek oranda kötü muamele riskiyle karşılaşmaktadırlar (Hosseinian et al., 2023). Çocukların cinsel kimlik gelişiminde ebeveynlerin tepkileri ve yaklaşımı, çocuğun psikolojik uyumu üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Bu nedenle, çocukların sağlıklı cinsel kimlik gelişimi için ebeveynlerin tutum ve yaklaşımlarının kritik önemde olduğu söylenebilir.

1. Cinsel Kimlik Gelişiminde Ebeveynin Cinsiyet Tamamlayıcılığı

Harvard sosyologlarından Pitirim Sorokin'e (1956) göre, tarihte hiçbir toplum evlilik kurumundan vazgeçmemiştir ve anne ile babanın yer aldığı aile yapısı toplumun temelini oluşturmaktadır. Cinsiyet tamamlayıcılığı, erkekler ve kadınlar arasındaki doğuştan gelen farklılıklarla ilgilidir ve hem gelenekler hem de bilim bu konuda hemfikirlerdir. Çocukların optimal cinsel gelişimi için hem anne hem de babanın varlığına ihtiyaç duyulduğu pek çok araştırmada ortaya konulmuştur (Byrd, 2022a). Anne ve babanın ebeveynlik tarzlarının farklılığı, aile içinde iki cinsiyetin birbirini tamamlamasını sağlar. Anneler genellikle sempatik, esnek ve sıcak davranışlarıyla çocuğun yönlendirilmesinde önemli bir rol oynarken; babalar, daha yönlendirici, öngörülebilir ve tutarlı rolleriyle annenin bu tarzını tamamlar. Babaların çocukların yaşamlarına katılımı, çocuğun optimal yetiştirilmesi için zorunlu olarak kabul edilmektedir. Araştırmalar, çocukların hem anneleri hem de babalarıyla etkileşimlerinden yararlandığını ve farklı ebeveynlik tarzlarını tecrübe etmenin onların gelişimi için faydalı olduğunu göstermektedir.

Rossi'ye (1987) göre, anneler bebeklerinin yüz ifadelerini kolayca okuyabilir, nazik dokunuşlarla ve ses tonlarıyla onları sakinleştirebilirler. Babalar ise biyolojik ve sosyal açıdan daha güçlü eril özellikler sergileyerek çocuklarını toplum içinde mücadeleye teşvik ederler. Babalar, çocuklarının bağımsızlık kazanmasını ve rekabet içinde risk alarak hedeflerine ulaşmalarını teşvik eden bir tutum geliştirirler. Anne ve babanın bebeklerine olan fiziksel yaklaşımları bile cinsiyet rollerinin farklılığını yansıtır. Anneler, çocuklarını sakinleştirmek ve onlara güvenli bir ortam sağlamak için göğüslerine doğru çekerken, babalar çocuklarını uyarma ve heyecanlandırma eğilimindedir; bebeklerini kol mesafesinde tutarak göz teması kurar veya onları havaya atar, omuzlarına oturtur. Bu hareketler babaların çocuklarına özgürlük duygusunu aşılmasına yardımcı olur (Shapiro, 1994).

Anne ve babaların çocuklarıyla oynadıkları oyunlar da cinsiyet gelişimi açısından farklılık gösterir. Anneler, çocuğun hızına uyum sağlayarak onu yönlendirirken; babalar daha sert ve fiziksel oyunlar oynayarak çocuğa galip gelme duygusunu yaşatmak ister. Yapılan araştırmalarda, babaların fiziksel oyunlarının eksik olduğu ailelerde erkek çocuklarda cinsel kimlik bozukluklarının görülme olasılığının daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır (Rekers, 1995). Babaların bu tür oyunlarının, çocukların duygusal düzenleme

becerilerini ve akademik başarılarını olumlu yönde etkilediği belirtilmiştir. Bu oyunlara katılan çocuklar, enerjilerini nasıl kontrol edeceklerini öğrenirken, fiziksel şiddet yerine öz-kontrolü geliştirme fırsatı bulurlar (Byrd, 2022a).

Erken çocukluk döneminde çocukların oyun ve oyuncak tercihleri de cinsiyet kalıp yargılarını yansıtır. Bir araştırmada, erkek çocukların fiziksel aktivite gerektiren oyunları, kız çocuklarının ise dramatik oyunları tercih ettiği ve oyuncak seçimlerinin cinsiyet rollerine uygun ya da cinsiyetsiz oyunculardan oluştuğu bildirilmiştir (Özdemir, 2019).

Bir ailede anne ve babanın ebeveynlik stilleri genellikle birbirinden farklıdır ve bu farklılık çoğunlukla cinsiyetten kaynaklanır. Popenoe (1996), cinsiyetin ebeveynlik tarzlarında belirleyici bir etken olduğunu ileri sürmüştür. Babaların çocuklarının gelişim sürecine aktif katılımı, çocukların akademik başarılarıyla birlikte fiziksel, zihinsel ve cinsel gelişimlerini olumlu etkileyebilir ve ergenlik döneminde suç davranışlarını azaltabilir (Byrd, 2022a). Babalar, çocuklarının cinsiyet rollerine uygun davranmalarını sağlamaya daha fazla önem verirler ve özellikle erkek çocuklarının cinsiyet uyumsuzluğu gösteren davranışlarına karşı daha düşük tolerans gösterirler (Connell, 2018).

Babaların ebeveynlik otoritesi, çocukların biyolojik cinsiyetiyle doğrudan ilişkilidir. Özellikle babaların kız çocuklarına tanıdığı özerklik, onların kadınlık gelişiminde kendilerini farketmelerine olanak tanır. Bu tür baba etkisi, kızların cinsiyet kimliği gelişiminde göz ardı edilemez. Babaların ebeveynlik stilleri, kız çocuklarında cinsiyet kimliği ve psikoseksüel gelişim üzerinde farklı izlenimler bırakmaktadır. Babaların olumsuz ebeveynlik tarzlarına sahip oldukları ailelerde, kızların cinsiyet kimliğiyle ilgili daha olumsuz algılara sahip oldukları bildirilmiştir (Garcia et al., 2021).

Tu (2022), babaların ebeveynlik özerkliği ile kızların cinsiyet kimliği ve biyolojik cinsiyet tutarsızlığı arasında pozitif bir ilişki olduğunu belirtmiştir. Katı bir baba ebeveynliği algısı, kız çocuklarının kadınlık algısını olumsuz etkileyebilir ve dışlanmalarına yol açabilir. Bu araştırma, baba figürünün cinsiyet kimliği gelişimindeki etkilerini vurgulamaktadır.

Sonuç olarak, anne ve babanın cinsiyetlerine göre farklılaşmış ebeveynlik özelliklerinin çocukların cinsel kimlik gelişimine olumlu etkisi olsa da, her anne ve baba bu özellikleri tam anlamıyla taşımayabilir. Bazı babaların disiplin için uygun bir mizaca sahip olmamaları ya da bazı annelerin bakım verme

kapasitesinin sınırlı olması, toplumsal beklentilerin karşılanamamasına neden olabilir (Wilcox, 2007).

2. Ebeveynlik Tarzının Çocuğun Cinsel Gelişimine Etkisi

Toplumun kadın ve erkeklerden beklentileri, cinsiyet kalıp yargıları aracılığıyla ebeveynlerin tutum ve davranışlarını şekillendiren önemli bir faktördür. Geleneksel aile yapısında kadınlar, evin tüm işlerinden sorumlu ve eşlerine karşı duygusal ve verici davranan bir cinsiyeti temsil ederken; erkekler ise ailelerinin maddi ihtiyaçlarını karşılayan, onları koruyup kollayan, güçlü ve çalışkan bireylerdir. Bu tanımlama doğrultusunda çocuklar, evde anne ve babalarını toplumsal cinsiyet rollerinde gözlemleyerek ve modelleyerek kendi cinsel kimliklerini şekillendirirler. Çocuklar öncelikle anne ve babalarıyla özdeşleşir, onların cinsiyet inançlarını, sorumluluklarını, davranışlarını, giyim tarzlarını ve aile içerisindeki rollerini model alırlar. Bu nedenle ebeveyn tutumları, çocukların psikolojik, fizyolojik ve cinsel gelişimini etkileyen önemli bir faktördür. Ebeveyn tutumları, öğrenim düzeyi, sosyo-ekonomik durum, aile yapısı, ebeveynlerin çocuklarına dair beklentileri, ebeveynlikten duydukları memnuniyet, eşler arası ilişkiler, çocuğun cinsiyeti ve yaşı gibi birçok faktöre bağlı olarak değişebilir (Dyavanoor & Jyoti, 2017).

Çocukların gelişim sürecinde, akranların, medyanın ve okulun etkileri zamanla artsa da ebeveynlerin çocuklarının hayatındaki rolü asla göz ardı edilemez. Ayrıca, ebeveyn-ergen ilişkisi de ergenlerin erken yetişkinlik dönemine geçişlerini etkileyen önemli bir faktördür. Gelişmiş ülkelerde birçok çocuk, cinsel veya toplumsal cinsiyet kimliklerini açıkladıklarında ebeveynlerinden sıcaklık ve kabul görürken, bazıları travmatik düşmanlık ve kötü muamele ile karşılaşabilir. Ebeveyn kabulü, cinsel ve toplumsal cinsiyet azınlığındaki gençler için koruyucu bir faktör olabilir (Mills-Koonce et al., 2018). Buna karşın, yargılanma ve reddedilme korkusuyla bazı gençler kendilerini "gizli" tutmayı ve ailelerinden uzaklaşmayı tercih edebilirler.

3. Ebeveynlik Stilleri

Ebeveynlik stili, ebeveynlerin çocuk yetiştirme strateji ve yöntemlerini tanımlayan geniş bir terimdir. Ebeveynler, kendi deneyimlerine, kişiliklerine ve sosyal çevrelerine göre farklı ebeveynlik uygulamalarını benimserler. Çoğu

zaman kendi ailelerinde gördükleri ebeveynlik tarzlarını tekrarlarlar (Tu, 2022). Kültürel ve dini inançların çeşitliliği nedeniyle her ebeveynin tutum ve davranışları farklılık gösterir. Bazı aileler çocuklarının bağımsız ve sorumluluk sahibi olmasını isterken, bazıları çocuklarının zorlanmasını destekler ya da katı kurallarla koşulsuz itaat bekler (Aydoğdu & Dilekmen, 2016). Literatürde, demokratik, ilgisiz, otoriter, aşırı korumacı, reddedici ve tutarsız gibi çeşitli ebeveyn tutumları tanımlanmıştır. Bu stiller, baskıcı-otoriter, demokratik ve dengesiz-kararsız olmak üzere üç ana başlık altında çocuk yetiştirme ve cinsel kimlik gelişimi açısından incelenebilir (Santrock, 2010).

3.1. Otoriter (Baskıcı, Kontrolcü ve Yasaklayıcı) Ebeveynlik Stili

Baumrind'in ebeveynlik stilleri tipolojisine göre, otoriter ebeveynler, çocukları üzerinde yüksek düzeyde kontrol sağlarken düşük düzeyde sıcaklık gösterirler. Bu ebeveynler, katı kurallar ve beklentiler koyarken çocuklarının kendi fikirlerini ifade etmelerine veya karar almalarına fazla izin vermezler (Liu, 2023). Talepkarlığın yüksek, tepkiselliğin ise düşük olduğu bu ebeveynlik tarzında, çocukların uyması gereken sıkı kurallar bulunur ve bu kurallara itaat zorunludur. Hosseinian et al. (2023), otoriter ebeveynlik tarzına sahip ebeveynlerin yüksek eğitim düzeyine sahip olmalarının, çocukların uyumsuz cinsel davranışlar üzerindeki olumsuz etkisini artırdığını bildirmiştir. Diğer yandan, düşük sosyo-ekonomik statüye sahip ebeveynlerin de çocuklarına psikolojik açıdan olumsuz etkiler yaratabilecek otoriter yaklaşımlar sergilediği belirtilmiştir (Kollmayer et al., 2018). Bu ebeveynlik tarzında, çocuklar cinsellikle ilgili sorular sormaktan çekinir ve cinselliğin tabu olarak kalmasına neden olur. Bu durum, çocukların sağlıksız cinsel kimlik geliştirmelerine yol açabilir (Eser, 2008). Tek ebeveynli ailelerde, annelerin otoriter davranış sergilemesi, çocukların cinsiyet rolleri konusunda kafa karışıklığı yaşamalarına neden olabilir (Chukmarova et al., 2019).

3.2. Demokratik (İzin Veren-Eşitlikçi) Ebeveynlik Stili

Demokratik ebeveynlik, yüksek düzeyde talepkarlık ve yanıt verebilirliğe sahip bir ebeveynlik tarzıdır. Demokratik ebeveynler kurallar koyar, ancak çocuklarıyla yeterli etkileşim ve sıcaklık gösterirler. Ebeveynler, çocuklarına

hem duygusal destek sağlar hem de onların düşüncelerine saygı duyar (Tu, 2022). Hoşgörülü ebeveynlerin sıcaklık düzeyi yüksektir ancak kontrol arzuları düşüktür. Bu ebeveynler, çocuklarına fazla özgürlük tanıyarak, onların bağımsızlıklarını desteklerler (Liu, 2023). Eşitlikçi ebeveynler, cinsiyet rollerine karşı daha esnek bir yaklaşım sergiler ve çocuklarının cinsiyetle ilgili daha geniş bir yelpazede ilgi alanlarına sahip olmalarına olanak tanırırlar (Perrone-McGovern et al., 2014). Demokratik tutum sergileyen ebeveynler, çocukların cinsiyetle ilgili sorularını yaşlarına uygun bir şekilde cevaplayarak, cinsel kimlik gelişimine olumlu katkı sağlarlar (Eser, 2008).

3.3. Dengesiz-Kararsız Tutum

Dengesiz-kararsız ebeveynlik tarzı, anne ve babanın tutumlarında tutarsızlık göstermesiyle tanımlanır. Aileler, bir yandan disiplinli bir tutum sergilerken, diğer yandan aşırı hoşgörülü bir yaklaşım benimseyebilirler. Bu tür tutarsızlıklar, çocukların hangi davranışların toplum tarafından onaylandığını öğrenmelerini zorlaştırabilir (Çağdaş & Şahin Seçer, 2015).

3.4. Rol Model (Rehberlik Edici) Ebeveyn Tutumu

Rol model aile tutumu, ebeveynlerin ve aile bireylerinin kendi davranışları, tutumları ve değerleriyle çocuklarına örnek teşkil etmeleri anlamına gelir. Bu tutum, ebeveynlerin çocuklarına rehberlik etme, onların sağlıklı kimlik gelişimini destekleme ve toplumsal normlara uygun şekilde davranmayı öğretme konusunda aktif bir rol oynamaları ile karakterizedir (Bozyiğit ve Yaşa, 2015).

3.5. Kaygılı Ebeveynlik Tutumu

Kaygılı ebeveynler, çocuklarının güvenliği ve geleceği konusunda aşırı endişelidir. Bu tutumda, ebeveynler çocuklarının davranışlarını ve kararlarını sürekli sorgulayıp eleştirebilirler. Kaygılı ebeveynlik tarzı, çocukların özgüven ve bağımsızlık duygularını zayıflatarak kimlik gelişiminde kafa karışıklığına yol açabilir. Bu tür ebeveynler, çocuklarının cinsel kimlik konularında da endişe taşıyarak eleştirel veya kontrol edici bir yaklaşım sergileyebilir. Kaygılı ebeveynlerin çocukları, kendi kimliklerini keşfetme sürecinde özgüven eksikliği

yaşayabilir ve çevrelerinden gelen yargılara karşı savunmasız hissedebilir (Kılınç, 2020).

3.6. Duygusal Mesafeli Ebeveynlik Tutumu

Duygusal mesafeli ebeveynler, çocuklarına karşı soğuk ve ilgisiz bir yaklaşım benimser. Çocuklarının duygusal ihtiyaçlarına yanıt vermekten kaçınan bu ebeveynler, çocukların kendilerini yalnız ve değersiz hissetmelerine neden olabilir. Duygusal mesafeli tutum, çocukların ebeveynleriyle sağlıklı bağlar kurmalarını engelleyerek, cinsel kimlik karmaşası yaşamalarına ve kendilerini ifade etme süreçlerinde güvensizlik ve duygusal yoksunluk yaşamalarına sebep olabilir (Öztürk, 2021). Ebeveynlerin çocuklarıyla duygusal bir bağ kurmaktan kaçınmaları, çocukların duygusal gelişimlerinde olumsuz etkiler yaratabilir; bu durum, çocukların cinsel kimlik gelişimi sürecini olumsuz yönde etkileyebilir.

4. Çekirdek Aile Tipinde Çocukların Cinsel Gelişimi

Çekirdek aile, bir kadın ve bir erkeğin bir araya gelerek oluşturduğu aile tipidir. Bu ailelerde, doğurganlık kapasitesine sahip bir anne ile babanın evlenmesi sonucu doğan çocukların cinsel gelişimi, ailenin mutluluk oranı, sosyo-ekonomik yapısı, kültür, ırk, eğitim düzeyi ve kardeş sayısı gibi birçok etkene bağlı olarak değişiklik gösterebilir.

Sosyal bilimler literatüründe yer alan önemli bir gerçek, evli bir anne ve babanın olduğu bir ailede yetişen çocukların her türlü gelişim açısından avantajlı olduğudur. Popenoe (1996) sosyal bilimlerle ilgili araştırmaların kesin sonuçlar vermediğini, ancak 30 yıllık çalışmalarında çocukların iki ebeveynli aile yapısında daha iyi gelişim gösterdiğini belirtmiştir. Her ne kadar biyolojik anne ve babası tarafından büyütülen çocukların daha iyi geliştiği ve akademik başarı gösterdiği kabul edilse de, tek ebeveynle büyüyen çocukların başarısızlığa mahkûm olduğu iddiası temelsiz bir varsayım olacaktır (Byrd, 2022a).

Anne ve babaları tarafından yetiştirilen çocuklar, gelişim aşamalarını daha kolay tamamlayabilir, cinsel kimlikleri daha sabit olur, duygusal bozukluklar daha az görülür ve akademik başarıları daha yüksek olabilir. Bu nedenle, geleneksel aile yapısında büyüyen çocukların daha yetkin olduğunu söylemek mümkündür. Yüksek derecede dışavurumcu ebeveynler, çocuklarına kapsayıcı ve bağlanmaya teşvik eden bir ortam sunarak, bağımsızlık ve bireysellik dürtülerini de beslerler.

Bu sebeple, çocukların optimal gelişiminin yalnızca bir kadın ya da erkeğin tek başına sağlayabileceği bir durum olmadığı kabul edilmelidir (Greenberger, 1994). Çocuklar, erkek-kadın ilişkilerini anne ve babalarını model alarak öğrenirler. Anne ve babanın aile içindeki ilişkileri, çocuklar için bir evlilik modeli oluşturur ve çocuklar bu modeli yetişkinlik dönemlerinde kendi hayatlarına yansıtırlar.

Cinsiyet farklılıkları, ebeveynlik stilleri üzerinde etkili olabilir. Anneler, çocuklarıyla daha çok duygusal iletişim kurarken; babalar, daha fiziksel ve oyunsal etkileşimlerle çocuklarına meydan okumayı ve bağımsızlığı teşvik ederler (Liu, 2023). Çekirdek ailelerde çocukların cinsiyet rolleri, anne ve babalarıyla olan ilişkilerine bağlı olarak gelişir. Erkek çocuklar, sağlıklı bir cinsel kimlik geliştirebilmek için babalarının varlığına ihtiyaç duyarlar, ancak karşı cinsle nasıl etkileşimde bulunacaklarını annelerinden öğrenirler. Benzer şekilde, kız çocukları kadın olmanın anlamını annelerinden, karşı cinsle nasıl etkileşimde bulunacaklarını ise babalarından öğrenirler. Yapılan araştırmalar, babaların çocukların cinsiyet rolleri üzerinde annelerden daha büyük bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Bu durum, babaların çocuklarını toplumsal rollere hazırlamada daha öncelikli bir rol oynamalarıyla açıklanabilir (Rekers, 2004).

Erkek çocukları, cinsel gelişim süreçlerinde annelerinden nasıl erkek olunacağını öğrenmede zorluk çekebilirler. Bu nedenle, erkek çocuklar, taklit yoluyla babalarından erkekliğin ne olduğunu öğrenirler. Erkek çocuklarının yetişkin erkekliğe geçiş dönemleri, oldukça zorlayıcı bir süreç olarak tanımlanır. Bu dönemde babaların, çocuklarına sorumluluk almayı ve karşı cinsle nasıl etkileşimde bulunacaklarını öğretmeleri önemlidir. Heteroseksüel ilişkilerde güvenli sınırların belirlenmesi ve karşı cinsle sağlıklı bir etkileşim kurulması hem anne hem de babanın katkısıyla sağlanabilir (Popenoe, 1996).

Katılımcı bir babayla olumlu bir ilişki kuran kız çocukları, babaları sayesinde sömürücü erkekleri tanıyarak kendilerini koruma altına alabilirler. Bu durum, kız çocuklarının cinsel güvenliklerini sağlamalarına ve kendilerini daha korunaklı bir ilişkiye yönlendirmelerine yardımcı olabilir (Rekers, 2004).

Sigmund Freud'un psikanalitik kişilik teorisine göre her davranış, bilinçaltında bastırılan ve içsel bir motivasyonla ortaya çıkan iki farklı yapıdan oluşur. Freud'a göre, erkek çocukların baba ile doyumsuz bir ilişki kurma ihtiyacı ve erkek dünyasından dışlanma korkusu, onları eşcinselliğe sürükleyebilir. Baskın bir anne ve geri çekilmiş bir baba, çocuklarda cinsel kimlik değişimlerine neden olabilir (Szydłowska & Szopinski, 2022).

Cinsel kimlik oluşumu ile ilgili en bilinen teorilerden biri, Freud'un Oedipus kompleksinin çözülmesiyle ilgilidir. Bu teoriye göre, erkek çocuklarının ahlaki prensipleri babanın olumlu imajına bağlıdır. Babanın otoritesi ve doğru davranış biçimleri, çocukların cinsel kimlik gelişiminde önemli bir rol oynar. Ancak, bazı araştırmacılar anneye olan ilişkilerin daha baskın olduğunu ileri sürmektedir. Chodorow'un kültürel cinsiyet kimliği teorisine göre, çocuklar anneleriyle güçlü bir bağ kurarlar ve bu bağın kopması, cinsel kimlik gelişiminde kritik bir rol oynar. Erkek çocuklarının anneleriyle olan bu bağı koparamamaları, erkek eşcinselliğinin gelişmesine yol açabilir. Geçmişte, erkek çocukların anneleriyle olan duygusal bağlarını koparmak için kabul törenleri düzenlenmiş ve bu törenler sayesinde erkek çocuklar cesaretlenmiş, bağımsızlık kazanmışlardır (Szydłowska & Szopinski, 2022).

Çekirdek aile, bir kadın ve bir erkeğin bir araya gelerek oluşturduğu aile tipidir. Bu ailelerde, doğurganlık kapasitesine sahip bir anne ve babanın evlenmesi sonucu doğan çocukların cinsel gelişimi, ailenin mutluluk düzeyi, sosyo-ekonomik yapısı, kültür, ırk, eğitim seviyesi ve kardeş sayısı gibi birçok etkene bağlı olarak değişiklik gösterebilir.

Sosyal bilimler literatüründe vurgulanan önemli bir gerçek, evli bir anne ve babanın olduğu bir ailede büyüyen çocukların her türlü gelişim açısından avantajlı olduğudur. Popenoe (1996), sosyal bilimler araştırmalarının kesin sonuçlar vermediğini, ancak 30 yıllık çalışmaları doğrultusunda, iki ebeveynli aile yapısında büyüyen çocukların daha iyi gelişim gösterdiğini belirtmiştir. Her ne kadar biyolojik anne ve babaları tarafından yetiştirilen çocukların daha iyi geliştiği ve akademik başarı gösterdiği kabul edilse de, tek ebeveynle büyüyen çocukların başarısızlığa mahkûm olduğu iddiası temelsiz bir varsayım olacaktır (Byrd, 2022a).

Anne ve babaları tarafından büyütülen çocuklar, gelişim süreçlerini daha kolay tamamlayabilir, cinsel kimlikleri daha sabit olur, duygusal bozukluklar daha az görülür ve akademik başarıları daha yüksek olabilir. Bu nedenle, geleneksel aile yapısında büyüyen çocukların daha yetkin olduğunu söylemek mümkündür. Yüksek derecede dışavurumcu ebeveynler, çocuklarına kapsayıcı ve bağlanmaya teşvik eden bir ortam sağlayarak, bağımsızlık ve bireysellik gelişimini de desteklerler. Bu nedenle, çocukların optimal gelişimlerinin yalnızca bir kadın ya da erkeğin tek başına sağlayabileceği bir durum olmadığı kabul edilmelidir (Greenberger, 1994). Çocuklar, erkek-kadın ilişkilerini anne ve babalarını model

olarak öğrenirler. Anne ve babanın aile içindeki ilişkileri, çocuklar için bir evlilik modeli oluşturur ve bu model çocuklar tarafından yetişkinlik dönemlerinde uygulanabilir.

Cinsiyet farklılıkları, ebeveynlik stilleri üzerinde de etkili olabilir. Anneler, çocuklarıyla daha duygusal iletişim kurarken; babalar, daha fiziksel ve oyunsal etkileşimler yoluyla çocuklarını bağımsızlığa teşvik ederler (Liu, 2023). Çekirdek ailelerde çocukların cinsiyet rolleri, anne ve babalarıyla olan ilişkileri doğrultusunda şekillenir. Erkek çocuklar, sağlıklı bir cinsel kimlik geliştirebilmek için babalarının varlığına ihtiyaç duyarlar; ancak karşı cinsle nasıl etkileşimde bulunacaklarını annelerinden öğrenirler. Benzer şekilde, kız çocukları da kadın olmanın anlamını annelerinden, karşı cinsle nasıl ilişki kuracaklarını ise babalarından öğrenirler. Yapılan araştırmalar, babaların çocukların cinsiyet rolleri üzerinde annelerden daha büyük bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Bu durum, babaların çocuklarını toplumsal rollere hazırlamada daha öncelikli bir rol oynamalarıyla açıklanabilir (Rekers, 2004).

Erkek çocukları, cinsel gelişim süreçlerinde annelerinden nasıl erkek olunacağını öğrenmede zorlanabilirler. Bu nedenle, erkek çocuklar taklit yoluyla babalarından erkek olmayı öğrenirler. Erkek çocuklarının yetişkinliğe geçiş dönemleri, oldukça zorlayıcı bir süreç olarak tanımlanır. Bu dönemde babaların çocuklarına sorumluluk almayı ve karşı cinsle nasıl etkileşimde bulunacaklarını öğretmeleri önemlidir. Heteroseksüel ilişkilerde güvenli sınırların belirlenmesi ve karşı cinsle sağlıklı bir etkileşim kurulması, hem anne hem de babanın katkısıyla sağlanabilir (Popenoe, 1996).

Katılımcı bir babayla olumlu bir ilişki kuran kız çocukları, babaları sayesinde sömürücü erkekleri tanıyabilir ve kendilerini koruma altına alabilirler. Bu durum, kız çocuklarının cinsel güvenliklerini sağlamalarına ve kendilerini daha güvenli bir ilişkiye yönlendirmelerine yardımcı olabilir (Rekers, 2004).

Sigmund Freud'un psikanalitik kişilik teorisine göre, her davranış iki farklı yapıdan oluşur: bilinçdışında bastırılan ve içsel bir motivasyonla ortaya çıkan. Freud'a göre, erkek çocukların baba ile doyumsuz bir ilişki kurma isteği ve erkek dünyasından dışlanma korkusu, onları eşcinselliğe yönlendirebilir. Baskın bir anne ve geri çekilmiş bir baba, çocuklarda cinsel kimlik değişikliklerine neden olabilir (Szydłowska & Szopinski, 2022).

Cinsel kimlik oluşumunda en bilinen teorilerden biri, Freud'un Oedipus kompleksinin çözülmesiyle ilgilidir. Bu teoriye göre, erkek çocuklarının ahlaki prensipleri babalarının olumlu imajına bağlıdır. Babanın otoritesi ve doğru davranış biçimleri, çocukların cinsel kimlik gelişiminde önemli bir rol oynar. Ancak bazı araştırmacılar, anneye olan ilişkinin daha baskın olduğunu öne sürmektedir. Chodorow'un kültürel cinsiyet kimliği teorisine göre, çocuklar anneleriyle güçlü bir bağ kurarlar ve bu bağın kopması cinsel kimlik gelişimi açısından kritik bir rol oynar. Erkek çocuklarının anneleriyle olan bu bağ koparamamaları, erkek eşcinselliğinin gelişmesine yol açabilir. Geçmişte, erkek çocukların anneleriyle olan duygusal bağlarını koparmak için kabul törenleri düzenlenmiş ve bu törenler sayesinde erkek çocuklar cesaretlendirilmiş ve bağımsızlık kazanmaları sağlanmıştır (Szydłowska & Szopinski, 2022).

5. Eşcinsel Ailelerde Çocukların Cinsel Kimlik Gelişimi

Günümüzde eşcinsel yaşam şeklinin giderek yaygınlaşmasıyla birlikte bazı ülkelerde eşcinsel evlilikler yasal olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Bu ailelerin çocuk sahibi olabilmek için evlat edinme yolunu seçmeleri, çocuk yetiştirme konusundaki tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Yapılan birçok araştırmaya göre, eşcinsel çiftlerin evlerinde büyüyen çocukların herhangi bir zorlukla karşılaşmadığı, hatta anne ve babanın olduğu heteroseksüel ailelere göre daha iyi gelişim gösterebilecekleri ileri sürülmüştür (Biblarz & Stacey, 2010). Lezbiyen kadınlar ve gey erkeklerin çocuklarına dair araştırmalar yetersiz olsa da mevcut veriler, bu aile yapısının çocukların cinsel gelişimi üzerindeki etkileri hakkında kısmen bilgi edinmeye olanak sağlamaktadır (Byrd, 2022b).

2000'li yıllara kadar yapılan araştırmalar, lezbiyen ve gey çiftlerin çocukları ile heteroseksüel ailelerin çocukları arasında önemli bir farklılık olmadığını gösterse de, Stacey ve Biblarz (2001) tarafından yapılan bir meta-analiz çalışması, heteroseksüel ve homoseksüel annelerin çocuklarını karşılaştırarak şu bulgulara ulaşmıştır:

- Lezbiyen annelerin kızları, kültürel normlara uyumsuz bir şekilde daha sık giyinir ve davranış sergiler.
- Lezbiyen annelerin erkek çocukları, heteroseksüel aile çocuklarına göre daha az saldırgan, daha sevecen ve daha az erkeksi oyunlar oynarlar.

- Lezbiyen annelerin çocuklarında eşcinsel davranış gösterme olasılığı artmıştır.
- Lezbiyen annelerin kız çocukları cinsel açıdan daha maceracı, erkek çocukları ise daha az maceraya eğilimlidir.
- Lezbiyen annelerin kızları daha az erdemli davranışlar sergilerken, erkek çocukları daha fazla erdemli davranışlar sergilemiştir.

Eşcinsel ebeveynlerin çocuklarının cinsiyet gelişimindeki rolüyle ilgili araştırma sonuçları farklılık göstermektedir. Bazı çalışmalarda, lezbiyen annelerin çocuklarının cinsiyetle ilgili kalıplaşmış oyunlarla daha az ilgilendiği ve eşcinsel ebeveynlerin çocuklarının cinsiyetle ilgili daha esnek tutumlar geliştirdiği bildirilmiştir. Ancak bazı araştırmalar, eşcinsel ebeveynlerin çocukları ile heteroseksüel ebeveynlerin çocukları arasında cinsiyet kimliği gelişimi açısından önemli bir fark olmadığını göstermektedir. Eşcinsel çiftlerin evde ve çocuk bakımında daha eşitlikçi bir işbölümüne sahip olması, çocuklarına cinsiyet stereotiplerine uyma konusunda daha az baskı uygulamaları ve daha az cinsiyetçi ortamlar yaratmaları, çocukların cinsel kimlik değişimlerinde ebeveyn etkisinin azalmasına neden olabilir (Sutfin et al., 2008; Fulcher et al., 2008).

Eşcinsel ebeveynli hanelerde, ebeveynlerin çocuk bakımı konusundaki uzmanlaşması arttıkça, çocukların cinsiyet tutumları daha az esnek olabilir. Buna karşılık, bu durum heteroseksüel ebeveynlerin çocukları için ters yönde bir etki yaratabilir. Eşcinsel babalar arasında cinsiyet tutumları ebeveynler ve çocuklar arasında pozitif bir korelasyon gösterirken, heteroseksüel çiftlerin çocukları ebeveynlerinden daha farklı davranabilir. Ebeveynlerin cinsiyet tutumları, çocukların cinsiyet gelişiminin güvenilir bir göstergesi olarak düşünülse de, ebeveynlerin çocuk bakımı konusundaki işbölümü, çocukların cinsiyet tutumlarının gelişimi üzerinde daha fazla etkili olabilir. Bu bağlamda, ebeveynlerin inançlarından ziyade davranışları ve modellerinin, çocukların cinsiyet tutumları üzerinde daha büyük bir etkiye sahip olabileceği söylenebilir (Halpern & Perry-Jenkins, 2016).

Lezbiyen ebeveynlerin çocuklarının cinsel kimlik gelişiminde “cinsiyet esnekliği” gösterdiği ve daha az geleneksel olduğu, çeşitli araştırmalarla desteklenmiştir. Bu araştırmalar, ebeveyn tutumlarının çocukların cinsiyet rolü tutumlarını şekillendirdiğini göstermektedir (Patterson et al., 2004; Sutfin et al.,

2008). Bazı çalışmalarda, lezbiyen annelerin erkek çocuklarını daha kadınsı davranışlara, kız çocuklarını ise daha erkeksi davranışlara yönlendirme eğiliminde oldukları ifade edilmiştir. Bu nedenle, eşcinsel ebeveynlerin yetiştirdiği çocuklarda eşcinsel kimlik gelişme riskinin daha yüksek olduğu ileri sürülebilir (Byrd, 2022b).

Sonuç olarak, çocukların cinsel gelişimi her ne kadar sosyal çevreden etkilense de, cinsel kimlik gelişiminin temeli bebeklik dönemlerinden itibaren içinde buldukları ailede şekillenir. Bu süreçte anne, çocuklarıyla sıcaklık, merhamet ve sevgi dolu bir bağ kurarken; baba, güçlü ve kararlı davranışlarıyla çocuklarına hayatı öğretir. Çocuklar, gelişim dönemlerinde anne ve babalarının aile içi iletişim ve cinsel eğilimlerini taklit ederek cinsel kimliklerini kazanırlar. Demokratik ailelerde, cinsel gelişim konusunda çocuklara karşı daha açık, içten ve saygılı bir yaklaşım sergilenirken; otoriter ve kararsız ailelerde cinsel uyumsuzluk riski daha yüksektir. Bunun nedeni, çocukların cinsellikle ilgili sorularına yeterli bilgi verilmemesi, cinsellik konularının tabu olarak görülmesi ve bu konularda konuşmanın ayıp sayılması olabilir. Kararsız ailelerde ise ebeveynlerin değişken davranışları çocuklarda güvensizlik yaratarak, doğruyu yanlıştan ayırt etmeyi zorlaştırabilir. Bazı bilimsel çalışmalar, tek ebeveynli veya eşcinsel ebeveynli ailelerde büyüyen çocuklarla heteroseksüel ebeveynli çocuklar arasında cinsel kimlik gelişimi açısından fark olmadığını savunsa da bilim insanları, optimal yeterliliğe sahip anne ve babanın olduğu ailelerdeki çocukların cinsel kimliklerinin daha sağlıklı geliştiğini kabul etmektedirler.

Yöntem

6. Araştırma Tasarımı

Bu çalışma, cinsel kimlik gelişiminde ebeveyn tutumlarının etkilerini anlamayı amaçlayan nitel bir araştırmadır. Nitel araştırmalar, katılımcıların deneyimlerini, algılarını ve tutumlarını derinlemesine anlamak için kullanılır. Çalışmada, cinsel kimlik karmaşası yaşayan çocukların ve ergenlerin aileleri ile olan etkileşimleri üzerinden ebeveyn tutumlarının kimlik gelişimi üzerindeki etkileri incelenmiştir. Araştırmada kullanılan temel yöntem tematik analizdir. Tematik analiz, verilerde tekrar eden örüntüleri ve temaları belirleyerek, bu temalar üzerinden sonuçlara ulaşmayı sağlayan bir nitel analiz yöntemidir.

7. Katılımcılar

Bu çalışmada analiz edilen veri kaynağı, araştırmacının 15 farklı danışanının seans notlarından elde edilmiştir. Danışanlar, 5 ile 17 yaş aralığındaki çocuklar ve ergenlerden oluşmaktadır. Tüm danışanlar, cinsel kimlik karmaşası veya belirsizliği yaşayan bireyler olup, bu süreçte ailelerinin tutumları ile ilgili sorunlar yaşamaktadırlar. Danışanların her biri, numaralandırılarak tanımlanmıştır (D1, D2, ..., D15). Aşağıda katılımcıların kısa bir özeti verilmiştir:

- **D1 (13 yaşında, kız):** Cinsel kimlik karmaşası yaşayan ve rol model tutumla terapiye yönlendirilmiş bir danışan.
- **D2 (9 yaşında, erkek):** Cinsel kimlik karmaşası ve uygunsuz çocukluk oyunları nedeniyle terapiye katılan bir çocuk.
- **D3 (8 yaşında, erkek):** Maskülen özellikler gösteren ve cinsel kimlik karmaşası yaşayan bir çocuk.
- **D4 (15 yaşında, erkek):** Cinsel kimlik karmaşası ve aile içi çatışmalar sebebiyle terapiye yönlendirilmiş bir ergen.
- **D5 (12 yaşında, erkek):** Aile baskısı altında cinsel kimlik karmaşası yaşayan bir çocuk.
- **D6 (17 yaşında, kız):** Cinsel kimlik karmaşası nedeniyle aile baskısı altında kalan bir genç.
- **D7 (16 yaşında, kız):** Cinsel kimlik gelişimi konusunda ailesinden yeterli rol model ve rehberlik tutumu görmeyen ve bu nedenle terapiye katılan bir genç.
- **D8 (14 yaşında, erkek):** Cinsel kimlik karmaşası yaşayan ve ailesi tarafından baskıcı tutum sergilenen bir danışan.
- **D9 (14 yaşında, kız):** Cinsel kimlik sürecinde ailesinin kaygılı tutumları nedeniyle terapiye yönlendirilmiş bir danışan.
- **D10 (11 yaşında, erkek):** Ailesinin otoriter ve baskıcı tutumları nedeniyle kimlik gelişiminde sorun yaşayan bir çocuk.
- **D11 (13 yaşında, erkek):** Cinsel kimlik karmaşası konusunda ailesi tarafından yargılayıcı tutumlarla karşılaşan ve terapiye yönlendirilen bir çocuk.

- **D12 (14 yaşında, kız):** Ailesinin aşırı kaygılı tavır ve tutumları nedeniyle terapiye katılan bir genç.
- **D13 (10 yaşında, erkek):** Cinsel kimliği karmaşası konusunda ailesinin olumsuz tepkileriyle karşılaşan ve duygusal mesafe yaşayan bir çocuk.
- **D14 (15 yaşında, erkek):** Cinsel kimlik karmaşası yaşayan ve ailesinin baskısı altında kalan bir ergen.
- **D15 (17 yaşında, kız):** Cinsel kimlik karmaşası konusunda ailesi tarafından baskı gören ve kimliğini gizlemeye çalışan bir genç.

Tüm katılımcılar cinsel kimlik karmaşası yaşayan ve ebeveynleri tarafından terapiye yönlendirilmiş çocuklar ve ergenlerden oluşmaktadır.

Her danışan için terapi sürecinde ebeveynlerinin sergilediği tutumlar ve bu tutumların cinsel kimlik gelişimi üzerindeki etkileri detaylı bir şekilde analiz edilmiştir.

8. Veri Toplama

Veri toplama sürecinde, araştırmacının kendi seans notları birincil veri kaynağı olarak kullanılmıştır. Bu seans notları, danışanların cinsel kimlik gelişimi ve ebeveyn tutumları hakkında tutulan gözlem ve yorumlardan oluşmaktadır. Notlar, terapi seanslarında danışanların ve ailelerinin cinsel kimlik karmaşası konusunda yaşadığı zorluklar ve duygusal tepkiler üzerine odaklanmaktadır.

Seans notları şunları içermektedir:

- **Danışanların Cinsel Kimlik Gelişimi:** Danışanların cinsel kimlik karmaşaları, yaşadıkları duygusal süreçler, ailelerine bu konuda nasıl yaklaştıkları ve çevresel faktörlerin etkisi.
- **Ebeveyn Tutumları:** Ailelerin cinsel kimlik gelişimi konusundaki tavırları, rol model, baskıcı, yargılayıcı ya da mesafeli davranışlarının danışan üzerindeki etkileri.
- **Duygusal ve Sosyal Dinamikler:** Ebeveyn-çocuk ilişkilerinin kalitesi, duygusal bağlar, iletişim tarzları ve bu ilişkilerin çocukların cinsel kimlik gelişimi üzerindeki rolü.

Veri toplama sürecinde, danışanların cinsel kimlik bilgileri anonimleştirilmiş ve etik kurallara uyulmuştur. Seans notları, danışanların gizliliğini koruyarak, yalnızca araştırma amaçları doğrultusunda analiz edilmiştir.

9. Veri Analizi

Verilerin analizinde, tematik analiz yöntemi kullanılmıştır. Tematik analiz, verilerden tekrar eden örüntüleri ve ana temaları ortaya çıkarmak için kullanılan bir yöntemdir. Bu çalışmada, seans notlarındaki ebeveyn tutumları ve cinsel kimlik gelişimine dair tekrar eden ifadeler ve temalar belirlenmiştir. Tematik analiz süreci şu şekilde yürütülmüştür:

- **Verilerin Kodlanması:** Her bir seans notu incelenmiş ve cinsel kimlik gelişimi ile ebeveyn tutumları arasında bağlantı kurmaya yönelik belirli anahtar kelimeler ve kavramlar kodlanmıştır. Örneğin, "baskıcı tutum", "rol model tutum", "duygusal mesafe", "kaygı" gibi kodlar kullanılmıştır.
- **Temaların Belirlenmesi:** Kodlanan verilerde tekrar eden kalıplar ve örüntüler analiz edilerek temalar oluşturulmuştur. Temalar, ebeveyn tutumlarının çocukların cinsel kimlik gelişimi üzerindeki etkilerini kategorize etmeye yönelik oluşturulmuştur. Öne çıkan temalar arasında "rol model ebeveyn tutumu", "baskıcı ebeveyn tutumu", "kaygı", "duygusal mesafe" ve "kimlik baskısı" yer almıştır.
- **Temaların İncelenmesi:** Oluşturulan temalar, her danışanın seans notlarındaki örnekler üzerinden incelenmiştir. Her tema, ebeveynlerin çocuklarının cinsel kimlik gelişimi üzerindeki etkilerini ve bu süreçte yaşanan zorlukları anlamak için derinlemesine analiz edilmiştir.
- **Sonuçların Raporlanması:** Belirlenen temalar, her danışanın yaşadığı deneyimler üzerinden ele alınarak, ebeveyn tutumlarının çocukların cinsel kimlik gelişimi üzerindeki etkilerini raporlamak üzere sonuçlar çıkarılmıştır.

10. Etik Onay

Bu araştırma, katılımcıların gizliliğini ve mahremiyetini korumak amacıyla etik kurallara uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Danışanların kimlik bilgileri anonim

hale getirilmiş ve veriler yalnızca araştırma amaçlı olarak kullanılmıştır. Çalışmada yer alan danışanların kimlik bilgileri, veri analizine dahil edilmeden önce etik kuruldan onay alınmıştır. Tüm katılımcılar ve aileleri için mahremiyet sağlanmış ve gizlilik ilkelerine bağlı kalınmıştır.

Bulgular

Bu çalışmada, cinsel kimlik gelişiminde ebeveyn tutumlarının etkileri tematik analiz yöntemiyle incelenmiştir. Araştırmanın bulguları, ebeveynlerin çocuklarına yönelik sergilediği tutumların (rol model, baskıcı, kaygılı, yargılayıcı, duygusal mesafeli) çocukların cinsel kimliklerini nasıl etkilediğini göstermektedir. Toplamda 15 danışanın seans notlarına dayalı olarak yapılan bu analizde, ebeveyn tutumlarının çocukların cinsiyetiyle uyumlu kimlik ve duygusal gelişimi üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri detaylı bir şekilde ortaya konmuştur. Aşağıda, analiz edilen başlıca temalar ve bu temaların çocukların cinsel kimlik gelişimine olan etkileri örnekler eşliğinde sunulmaktadır.

11. Rol Model (Rehberlik Edici) Ebeveyn Tutumu

Rol model ebeveyn tutumu, çocuğun cinsiyetiyle uyumlu kimlik gelişimi sürecinde olumlu bir etki yaratan yaklaşımdır. Bu ebeveynler, çocuklarına cinsel kimlik gelişiminde rehberlik sağlamak için hem davranışlarıyla hem de tutumlarıyla doğru rol model olurlar. Çocuklarının cinsel kimliklerini anlamalarına yardımcı olurken, cinsiyetine uyumlu kimlik geliştirmeleri için rehber olurlar.

Örnekler:

- **D1 (13 yaşında):** D1'in babası, kızının cinsiyetiyle uyumlu kimlik gelişimi sürecinde rehberlik eden bir tavır sergilemiştir. D1, babasının bu rol model olma kapasitesinden dolayı seanslarda kendini rahatça ifade etmiş ve cinsiyetiyle uyumlu kimlik sürecinde olumlu bir yol izlemiştir. Babasının örnek teşkil eden yaklaşımı, D1'in terapi sürecinde kendini güvende hissetmesine katkıda bulunmuştur.
- **D4 (15 yaşında):** D4'ün ailesine rol model tutum ve rehberlik ebeveyn tutum öğretilmiştir. Aile, çocuğun cinsel kimlik karmaşası konusunda yol gösterici bir rol model olmuştur. Özellikle annesi, D4'e cinsiyetiyle

uyumlu kimlik konusunda açık bir şekilde konuşarak ona güvendiğini hissettirmiş ve kendine güven duymasını sağlamıştır. D4, ailesinin bu rol model yaklaşımı sayesinde cinsel kimlik karmaşası ile baş ederek cinsiyeti ile uyumlu kimlik kazanmıştır.

- **D7 (16 yaşında):** D7'nin annesi, çocuğunun cinsel kimlik karmaşasına rağmen, onu anlamaya çalışmış, kontrolcü tutumunu azaltmış ve doğru rol model anne olmayı öğrenmiştir. Annenin bu rehberliği, D7'nin cinsiyetiyle uyumlu kimlik sürecinde kendini daha güvende hissetmesini sağlamıştır.
- **D3 (8 yaşında):** D3'ün annesi, çocuğunun maskülen özellikleri ve cinsel kimlik karmaşasını anlamak için çaba göstermiş ve ona rehberlik etmiştir. Anne, çocuğunun davranışlarını anlayarak, onun cinsiyetiyle uyumlu kimlik kazanmasında doğru rol model olmuştur.
- **D9 (14 yaşında):** D9'un annesi, çocuğunun cinsiyetiyle uyumlu kimlik sürecinde kontrolcü ve yasaklayıcı tutumlarını bırakmış ve ona rehberlik etmiştir. Anne, çocuğunun cinsiyetine uyumlu kimlik sürecinde güven verici bir rol model olarak hareket etmiştir.

Rol model ebeveyn tutumu çocuklara rehberlik ederek, çocukların cinsiyetiyle uyumlu kimlik sürecinde kendilerini güvende hissetmelerini sağlar ve bu tutum ile çocuklar sağlıklı cinsel kimlik gelişimi gösterir.

12. Otoriter (Baskıcı, Kontrolcü ve Yasaklayıcı) Ebeveyn Tutumu

Otoriter ebeveyn tutumu, aşırı kontrolcü ve aşırı baskıcı bir yaklaşımdır. Bu tür tutumlar, çocukların kimlik karmaşalarına ve içsel çatışmalara neden olmaktadır.

Örnekler:

- **D5 (12 yaşında):** D5'in ailesi, çocuğa dini ve kültürel normlara uygun kimlik yapılanması için aşırı baskı yapmıştır. Bu baskıcı tutum, D5'in cinsel kimlik gelişimi sürecini olumsuz etkilemiştir. D5, ailesinin bu baskısı nedeniyle seanslarda kendini ifade etmekte zorlandığını belirtmiştir.
- **D6 (17 yaşında):** D6'nın babası, çocuğun cinsel kimlik karmaşasını reddetmiştir. Baba, çocuğunu duygusal istismar ederek, onun cinsel

kimlik gelişimini baskı altında tutmuştur. D6, seanslarda babasının baskıcı tavırları nedeniyle duygusal olarak zorlandığını ifade etmiştir.

- **D10 (11 yaşında):** D10'un ailesi, çocuğuna toplumsal normlara uygun kimliği benimsemesi için yasaklayıcı yaklaşmıştır. Bu yaklaşım, D10'un cinsel kimlik gelişimi üzerinde olumsuz bir etkiye sebep olmuş ve onun cinsel kimlik karmaşası yaşamasına yol açmıştır. D10, ailesinin bu yasaklayıcı tutumunu seanslarda sık sık dile getirmiştir.
- **D11 (13 yaşında):** D11'in ailesi, çocuğuna karşı aşırı kontrolcü yaklaşmış bu yaklaşım çocuğun kendini güvensiz ve yetersiz hissetmesine neden olmuştur. D11, bu kontrolcü tutum karşısında kimliğini gizlemeye çalışmış ve terapi sürecinde kendini ifade etmekte zorlanmıştır.
- **D14 (15 yaşında):** D14'ün babası, çocuğun cinsel kimlik karmaşasını inkar etmiş ve onu görmezden gelerek duygusal ihmal etmiştir. Baba, çocuğun cinsel kimlik gelişiminde katı bir yaklaşım sergilemiştir. D14, bu baskıcı tutumdan dolayı duygusal olarak izole olduğunu ifade etmiştir.

Baskıcı ebeveyn tutumları, çocukların duygularını yönetmekte zorlanmasına ve regüle edememesine yol açar. Bu tür ailelerde, çocuklar cinsel kimlik karmaşalarını saklamak zorunda kalırlar. Baskıcı tutumlar, çocuklarda özgüven eksikliği, içsel çatışmalar ve duygusal zorluklara neden olur.

13. Kaygılı Ebeveyn Tutumu

Ebeveynlerin çocuklarının cinsel kimlik gelişimleri konusunda yaşadığı kaygı, çocukların kendilerini güvende hissetmelerini engelleyebilir. Kaygılı ebeveynler, aşırı kaygılı yaklaşımlarıyla çocuklarının gelişim süreçlerinde birey olmasını engelleyici tutumlar gösterir. Çocuğunun gelişimsel dönemine ait davranışlarına karşı aşırı tepkiler göstererek çocuğuna kaygı yükler ve bu durum, çocukların sağlıklı cinsel kimlik gelişimine zarar verebilir.

Örnekler:

- **D2 (9 yaşında):** D2'nin annesi, çocuğun cinsel kimlik karmaşası hakkında yoğun kaygılar yaşamış ve bu kaygıyı çocuğuna yansıtmıştır. Anne, seanslarda D2'nin cinsel kimliğine yönelik kaygılarını dile

getirmiştir. D2, annesinin bu kaygıları nedeniyle kendini yetersiz hissettiğini belirtmiştir.

- **D8 (12 yaşında):** D8'in ailesi, çocuğun cinsel kimlik gelişimi konusunda büyük bir kaygı içinde olmuştur. Aile, D8'in cinsel kimlik karmaşasına aşırı tepkiler vermiştir ve bu durum, çocuğun duygusal gelişimini olumsuz etkilemiştir. D8, seanslarda ailesinin kaygıları nedeniyle kendini özgüvensiz hissettiğini belirtmiştir.
- **D12 (14 yaşında):** D12'nin annesi, çocuğun cinsel kimlik gelişimi hakkında endişelerini seanslarda sık sık dile getirmiştir. Anne, çocuğun cinsel kimlik karmaşası konusunda yoğun kaygılar yaşarken, D12 bu kaygıları hissetmiş ve kendini ifade etmesini zorlaştırmıştır.
- **D3 (8 yaşında):** D3'ün annesi, çocuğun maskülen özellikleri konusunda kaygılı bir tutum sergilemiş ve bu durumu seanslarda sıkça dile getirmiştir. Bu kaygılar, D3'ün cinsel kimlik gelişiminde duygusal olarak zorlanmasına neden olmuştur.
- **D15 (17 yaşında):** D15'in babası, çocuğun cinsel kimliği konusunda büyük kaygılar yaşamış ve bu kaygılarını çocuğa yansıtmıştır. D15, babasının bu kaygıları nedeniyle kendini değersiz ve yetersiz hissettiğini ifade etmiştir.

Kaygılı ebeveyn tutumları, çocukların cinsel kimlik gelişiminde olumsuz etkilere yol açar. Bu tür ailelerde, çocuklar kendilerini güvende hissetmez ve cinsiyetiyle uyumlu kimlik sürecinde zorlanır. Kaygılı ebeveynlerin çocukları, duygularla baş etmede zorlanır, kendilerini değersiz ve yetersiz hissederler.

14. Olumsuz Yargılama

Olumsuz yargılama, ebeveynlerin çocuklarının cinsel kimlikleri konusunda olumsuz düşünceler beslemeleri ve bu düşüncelerini dile getirmeleri anlamına gelir. Bu tutum, çocukların kendilerini ifade etmelerini engeller ve sağlıklı cinsel kimlik gelişimlerini olumsuz yönde etkiler.

Örnekler:

- **D6 (17 yaşında):** D6'nın babası, çocuğunun cinsel kimlik gelişiminde sürekli olumsuz yorumlarda bulunmuş ve onu yargılamıştır. Bu yargılayıcı tutum, D6'nın cinsel kimlik karmaşası yaşamasına ve

duygusal olarak geri çekilmesine neden olmuştur. D6, seanslarda babasının sürekli eleştirici olduğunu ifade etmiştir.

- **D11 (13 yaşında):** D11'in annesi, çocuğun cinsel kimlik gelişimi konusunda yargılayıcı bir tutum sergilemiştir. Bu olumsuz yargılar, D11'in cinsel kimlik karmaşası yaşamasına ve duygusal olarak zorlanmasına neden olmuştur. Seanslarda D11, annesinin olumsuz tutumları nedeniyle kendini suçlanmış hissettiğini belirtmiştir.
- **D4 (15 yaşında):** D4'ün ailesi, çocuğunun cinsel kimlik gelişimine yönelik olumsuz yorumlar yapmış ve onu yargılamıştır. Bu durum, D4'ün cinsel kimlik karmaşası yaşamış ve duygusal olarak geri çekilmesine neden olmuştur.
- **D9 (14 yaşında):** D9'un babası, çocuğunun cinsel kimlik gelişimi hakkında olumsuz düşünceler dile getirmiş ve onu eleştirmiştir. Bu olumsuz yargılar, D9'un cinsel kimlik karmaşasına neden olmuş ve kendini ifade edememesine yol açmıştır.

Olumsuz yargılama, çocukların cinsel kimlik karmaşalarını dile getirmelerini engellemiş ve onların bu karmaşayı saklamalarına neden olmuştur. Yargılayıcı ebeveynlerin çocukları, cinsel kimlik gelişiminde içsel çatışmalar yaşamış ve duygusal izolasyon sürecine girmiştir.

15. Duygusal Mesafe

Duygusal mesafe, ebeveynlerin çocuklarına karşı duygusal olarak uzak ve ilgisiz davranmalarını ifade eder. Bu tutum, çocukların cinsel kimlik gelişimi sürecinde duygusal destekten yoksun kalmalarına neden olabilir.

Örnekler:

- **D3 (8 yaşında):** D3'ün babası, çocuğuna karşı duygusal olarak mesafeli davranmış ve onun cinsel kimlik gelişim sürecinde yeterince destek sağlamamıştır. Bu durum, D3'ün kendini yalnız hissetmesine neden olmuş ve kimlik gelişimini olumsuz etkilemiştir.
- **D14 (15 yaşında):** D14'ün babası, çocuğunun cinsel kimlik gelişimine karşı duygusal olarak mesafeli kalmış ve ona duygusal destek vermemiştir. Bu durum, D14'ün duygusal olarak izole olmasına yol açmıştır.

- **D12 (14 yaşında):** D12'nin ailesi, çocuğun kimlik gelişim sürecinde duygusal olarak pasif kalmış ve ona yeterli duygusal desteği sağlayamamıştır. Bu tutum, D12'nin cinsel kimlik gelişimi üzerinde olumsuz bir etki yaratmıştır.
- **D5 (12 yaşında):** D5'in babası, çocuğuna karşı mesafeli davranmış ve cinsel kimlik gelişimine dair bir yaklaşım sergilememiştir. D5, babasının ilgisizliğinden dolayı kendini yalnız hissettiğini ifade etmiştir.

Duygusal mesafeli ebeveynler, çocukların sağlıklı cinsel kimlik gelişimine yeterli desteği sağlayamamış ve bu durum, çocukların duygusal olarak yalnız hissetmelerine yol açmıştır. Bu tür tutumlar, çocukların cinsiyetle uyumlu kimlik sürecinde duygusal zorluklar yaşamalarına neden olmuştur.

16. Danışmanlık Sürecinde Çocukların Cinsiyetle Uyumlu Kimlik Gelişimi Üzerine Ebeveyn Tutumları

Tüm danışanlarla yapılan seansların genel değerlendirmesi, danışanların cinsiyetle uyumlu kimlik süreçlerinde ebeveyn tutumlarının belirleyici bir faktör olduğunu göstermektedir. Ebeveynlerin rehberlik edici, baskıcı, kaygılı, yargılayıcı ya da duygusal mesafeli yaklaşımlarının çocukların cinsiyetle uyumlu kimlik gelişimi üzerindeki etkisi dikkat çekicidir. Bu bulgular, ebeveynlerin tutumlarının çocuklarının sağlıklı cinsel kimlik gelişimi sürecinde yaşadığı zorlukları nasıl etkilediğini ortaya koymuştur. Danışanların cinsel kimlik gelişimi, ebeveynlerinin sergilediği tutuma göre şekillenmiş ve olumlu ya da olumsuz yönde etkilenmiştir. Aşağıda, bulgular daha ayrıntılı ve çözümlenmiş bir şekilde ele alınmıştır:

Ebeveyn tutumlarının çocukların cinsiyetle uyumlu kimlik gelişimi üzerindeki etkileri, araştırmada yer alan 15 danışanın seans notlarının incelenmesi sonucunda önemli bulgular ortaya koymuştur. Özellikle rehberlik edici ve destekleyici tutumların, çocukların cinsiyetle uyumlu kimlik farkındalığına ulaşmalarına büyük katkı sağladığı tespit edilmiştir. Danışanların 10'u, ailelerinin olumlu yaklaşımları sayesinde kimlik gelişim süreçlerini sağlıklı bir şekilde tamamlamıştır. Rehberlik edici ebeveyn tutumlarının çocukların kendilerini rahatça ifade etmelerini ve bu süreci güven içinde geçirmelerini sağladığı görülmüştür. Örneğin, D1'in babasının sakin ve rehberlik edici tutumu, D1'in cinsel kimlik gelişiminde olumlu bir etki yaratmış; benzer şekilde D4, D7 ve

D9'un aileleri de çocuklarına rehberlik ederek, onların cinsiyetle uyumlu kimlik geliştirmelerinde önemli rol oynamıştır.

Diğer yandan, baskıcı ve kontrolcü ebeveyn tutumları, çocukların cinsel kimlik gelişim süreçlerinde önemli zorluklara neden olmuştur. 6 danışanın, ailelerinin baskıcı veya kontrolcü yaklaşımları sebebiyle içsel çatışmalar yaşadığı gözlemlenmiştir. D5 ve D6'nın aileleri, çocuklarına baskı yaparak duygusal sıkıntılar yaşamalarına neden olmuştur. Kaygılı ebeveyn tutumları ise, çocukların cinsel kimlik gelişimini olumsuz yönde etkilemiştir. D2 ve D8 gibi danışanlar, ebeveynlerinin aşırı kaygılı ve kontrolcü yaklaşımları nedeniyle özgüven kaybı yaşamış ve kendilerini ifade etmekte zorlanmıştır. Ebeveynlerin cinsiyetle uyumlu kimlik gelişim sürecindeki kaygılı tutumları, çocuklarının bu süreçte kendilerini güvensiz hissetmelerine yol açmıştır.

Sonuç olarak, 10 danışanın ebeveynlerinin rehberlik edici ve destekleyici tutumları sayesinde cinsiyetle uyumlu kimlik farkındalığı süreçlerini başarılı bir şekilde tamamladığı görölmektedir. Bu bulgular, ebeveynlerin çocuklarının cinsel kimlik gelişimi üzerindeki olumlu etkilerini vurgulamakta ve rehberlik edici tutumların çocukların sağlıklı bir cinsel kimlik gelişimi geçirmelerinde kilit bir rol oynadığını göstermektedir.

17. Rol Model Ebeveyn Tutumu:

Doğru rol model olan ve rehberlik eden ebeveynler, çocuklarının cinsiyetiyle uyumlu kimlik gelişiminde olumlu bir rol oynamışlardır. Bu tutum, çocukların sağlıklı cinsel kimlik gelişimi sağlamıştır. Örneğin, D1'in babası, rehberlik eden bir tutum sergilemiş, aktif ebeveynlik rolü göstermiş, doğru rol model olmuş, bu da D1'in cinsiyetiyle uyumlu kimliği sağlamıştır.

Benzer şekilde, D4'ün annesi, rehberlik edici bir rol model olarak çocuğun duygusal gelişimine olumlu katkı sağlamış ve cinsiyetiyle uyumlu kimlik inşası sağlamıştır. Bu tutum, ebeveyn-çocuk ilişkisini güçlendirmekte ve çocuğun bağlanma problemlerini onarmakta ve sağlıklı cinsel kimlik gelişimini desteklemektedir.

D7'nin annesi rol model tutumu göstererek kendi kaygılarını yönetmeye çalışmış, çocuğun sağlıklı cinsel kimlik gelişimine katkıda bulunmuştur. D3'ün annesi de çocuğun yansıttığı maskülen özellikleri anlamak için çaba sarf etmiş ve rehberlik eden bir rol model olmuştur. Bu süreçte, rehberlik edici

ebeveynlerin çocuklarının cinsiyetle uyumlu kimliklerini kabul etme sürecinde kendilerini güvende hissetmeleri ve özgüven kazanmaları sağlanmıştır.

D12 ve D11 örneklerinde ise, başlangıçta ebeveynlerinin olumsuz tutumlarına rağmen, ailelerin terapi sürecinde gösterdiği olumlu değişiklikler sonucunda çocuklar güvenli cinsiyetle uyumlu kimlik geliştirmişlerdir. Bu durum, ebeveynlerin değişen tutumlarının bile çocuklar üzerinde önemli bir olumlu etki yaratabileceğini göstermektedir. Rehberlik eden ebeveynler, çocukların cinsiyetle uyumlu kimlik gelişimini doğrudan olumlu yönde etkileyerek kimlik sürecini kolaylaştırmıştır.

18. Baskıcı Ebeveyn Tutumu:

Baskıcı ebeveynler, çocuklarının cinsiyetle uyumlu kimlik gelişim sürecinde ciddi zorluklara yol açmıştır. Bu tutum çocukların cinsel kimlik karmaşalarına ve içsel çatışmalarına neden olmaktadır. D5'in ailesi, çocuğa dini ve kültürel normlara uygun cinsel kimlik yapılanması için aşırı baskı yapmıştır. Bu baskıcı tutum D5'in cinsiyetle uyumlu kimlik gelişimini olumsuz etkilemiştir. Bu süreçte, D5 baskı altında kaldığını hissetmiş ve baskıcı tutumların çocuklar üzerinde yoğun bir duygusal baskı yarattığı ve cinsel kimlik gelişimini olumsuz etkilediği açıkça görülmektedir.

Benzer bir şekilde, D6'nın babası, çocuğun cinsel kimlik karmaşasını reddetmiştir. Baba çocuğunu duygusal olarak istismar ederek onun cinsel kimlik gelişimi baskı altında tutmuştur. Bu baskıcı tutum, D6'nın kendini ifade etmesini engellemiş ve duygusal olarak zorlanmıştır. Baskıcı ebeveyn tutumlarının, çocukların içsel çatışmalar yaşamalarına ve kendilerini cinsiyetiyle uyumlu kimlikleri konusunda izole etmelerine neden olduğu anlaşılmaktadır.

19. Kaygılı Ebeveyn Tutumu:

Kaygı dolu ebeveynler, çocuklarının cinsiyetle uyumlu kimlik gelişimi üzerinde olumsuz bir etki yaratmıştır. D2'nin annesi, cinsel kimlik karmaşası hakkında yoğun kaygılar yaşamış ve bu kaygıları çocuğuna yansıtarak, D2'nin cinsiyetle uyumlu kimlik gelişimi olumsuz etkilenmiştir. Annesinin sürekli kaygılı yaklaşımı, D2'nin kendini yetersiz hissetmesine yol açmıştır.

Benzer şekilde, D8'in ailesi de cinsiyetle uyumlu kimlik konusunda kaygı dolu bir tutum sergilemiş ve bu durum, D8'in duygusal gelişimini olumsuz yönde

etkilemiştir. Kaygılı ebeveynler, çocukların cinsiyetle uyumlu kimlik gelişim süreçlerinde içsel çatışmalar yaşamalarına neden olmuş ve özgüven kaybına yol açmıştır. Kaygılı tutumlar, çocukların cinsel kimlik sürecini yavaşlatmakta ve cinsiyetle uyumlu kimlik gelişimi olumsuz etkiler yapmaktadır.

20. Olumsuz Yargı ve Eleştirisi:

Olumsuz yargı ve eleştirisi içeren ebeveyn tutumları, çocukların cinsiyetle uyumlu kimlik süreçlerinde ciddi zorluklar yaşamalarına neden olmuştur. D9'un babası, sürekli eleştirici ve yargılayıcı tutumlarıyla çocuğunun cinsiyetle uyumlu kimlik gelişimini baskı altına almış ve bu durum, D14'ün duygusal olarak izole olmasına yol açmıştır. Bu tür olumsuz tutumlar, çocukların kendilerini ifade etmelerini engellemiş ve kimlik gelişimlerinde içsel çatışmalar yaratmıştır.

21. Duygusal Mesafe ve İlgisizlik:

Duygusal mesafeli ve ilgisiz ebeveynler, çocuklarının cinsiyetle uyumlu kimlik gelişim süreçlerinde ciddi duygusal zorluklar yaşamalarına neden olmuştur. D3'ün babası, duygusal olarak mesafeli bir tutum sergileyerek çocuğun cinsiyetle uyumlu kimlik geliştirmesini zorlaştırmıştır. Aynı şekilde, D12'nin ailesi de pasif ve ilgisiz kalmış, bu da D12'nin duygusal destekten yoksun kalarak cinsiyetle uyumlu kimlik geliştirmesini zorlaştırmıştır. Bu tür duygusal mesafeli tutumlar, çocukların yalnızlık hissetmelerine ve kimlik gelişiminde geri kalmalarına yol açmıştır.

Tartışma

Bu çalışmada incelenen 15 danışandan 10'unun ebeveynlerinin rehberlik edici ve destekleyici tutumları sayesinde cinsiyetle uyumlu kimlik süreçlerini başarıyla tamamladıkları görülmüştür. Bu araştırmanın bulguları, ebeveynlerin çocuklarının cinsel kimlik gelişiminde kritik bir rol oynadığını ve farklı ebeveyn tutumlarının çocukların cinsel kimlik gelişim süreçlerini doğrudan etkilediğini göstermektedir. Özellikle rehberlik eden ve rol model olan ebeveynlerin, çocuklarının cinsel kimlik gelişim süreçlerinde olumlu etkiler oluşturduğu bulunmuştur. Bu bulgular, önceki literatürle uyumlu olup, ebeveyn tutumlarının çocukların duygusal ve cinsel kimlik gelişiminde büyük rol oynadığını vurgulamaktadır (Nilsson et al., 1971; Patterson, 2017).

Rehberlik eden ebeveyn tutumları, çocukların cinsel kimlik gelişimini sağlıklı bir şekilde geliştirmesine yardımcı olmaktadır. Çalışmamızda, D1, D3, D4, D7, D9 gibi vakalarda ebeveynlerin çocuklarına rehberlik etmesi, çocukların cinsel kimlik gelişimini ve duygusal olarak kendilerini güvende hissetmelerine olanak tanımıştır. Bu bulgular, ebeveynlerin rehberlik eden tutumlarının çocukların özgüven ve cinsel kimlik gelişimini desteklediği literatürle uyumludur (Floyd et al., 1999). Özellikle cinsel kimlik sürecinde ebeveynlerin çocuklarını yargılamadan ve baskı altına almadan desteklemesi, çocukların kendilerini daha rahat ifade etmelerini sağlamaktadır.

Baskıcı ebeveyn tutumları ise çocukların cinsel kimlik gelişim süreçlerini olumsuz etkilemektedir. D5, D6, D10, D11 ve D14 gibi örneklerde görüldüğü gibi, ebeveynlerin çocuklarına aşırı kontrolcü yaklaşımları sağlıklı cinsel kimlik sürecini zorlaştırmıştır. Bu baskıcı tutumların çocuklarda içsel çatışmalara yol açtığı ve kendilerini izole hissetmelerine neden olduğu ortaya çıkmıştır. Literatürde de baskıcı tutumların, çocukların özgüven ve cinsel kimlik gelişimi üzerindeki olumsuz etkileri sıklıkla vurgulanmaktadır (Sumontha et al., 2017). Çocuklar bu durumda cinsel kimlik karmaşası ve duygusal zorluklar yaşamaktadır.

Kaygılı ebeveyn tutumları, çocukların cinsel kimlik gelişiminde güvensizlik hissetmelerine yol açmıştır. D2, D3, D8, D12, D15 gibi vakalarda, ebeveynlerin aşırı kaygılı yaklaşımları, çocukların cinsel kimlik gelişimini olumsuz yönde etkilemiştir. Özellikle D8 örneğinde, ebeveynlerin cinsel kimlik gelişimi ile ilgili kaygılarının çocuk üzerinde baskı yarattığı ve özgüvenini zedelediği görülmüştür. Kaygılı ebeveyn tutumlarının çocukların duygusal gelişimine zarar verdiği ve içsel çatışmalara neden olduğu daha önceki çalışmalarla da desteklenmektedir (McAllister et al., 2021).

Olumsuz yargı ve eleştiri de çocukların cinsel kimlik gelişimini engelleyen faktörlerden biridir. D14'ün babasının eleştirici ve yargılayıcı tutumu, çocuğun cinsel kimlik gelişimi sürecinde gerilemesine ve duygusal olarak izole olmasına neden olmuştur. Bu tür yargılayıcı tutumlar, çocukların kendilerini ifade etmelerini engeller ve cinsel kimlik gelişimlerini olumsuz yönde etkiler.

Duygusal mesafeli ebeveyn tutumları, çocukların cinsel kimlik gelişimi sürecinde duygusal desteğe ihtiyaç duydukları bir dönemde, onları yalnız bırakmıştır. D3, D5, D12 ve D14 örneklerinde olduğu gibi, ebeveynlerin duygusal olarak mesafeli ve ilgisiz olmaları, çocukların cinsel kimlik gelişimini olumsuz

etkilemiş ve duygusal zorluklara neden olmuştur. Bu tür tutumlar, çocukların duygusal gelişimlerini desteklemeyen bir çevreye maruz kalmalarına yol açmıştır.

Sonuç

Araştırma sonuçları, ebeveyn tutumlarının çocukların cinsel kimlik gelişiminde belirleyici bir rol oynadığını ve doğrudan etkilediğini göstermektedir. Rehberlik edici ve rol model ebeveyn tutumları, çocukların cinsel kimlik gelişim süreçlerini olumlu yönde etkilerken, baskıcı, kaygılı, yargılayıcı ve duygusal mesafeli tutumlar bu süreci olumsuz etkilemiştir. Bu bulgular, literatürdeki diğer çalışmalarla paralellik göstermektedir.

Ancak, bu çalışmada ele alınan her bir vakanın bireysel farklılıklar gösterdiği unutulmamalıdır. Her çocuk ve her aile dinamiği, ebeveyn tutumlarının etkilerini farklı şekillerde yaşayabilir. Çocukların cinsel kimlik gelişiminde çevresel ve sosyal faktörlerin de önemli bir rol oynadığı göz önünde bulundurulmalıdır. Sonuç olarak, ebeveynlerin çocuklarına karşı sergilediği tutumların, cinsel kimlik gelişimi üzerindeki etkileri kritiktir ve bu süreçte olumlu rehberlik eden ve doğru rol model olan ebeveynler, çocuklarının sağlıklı bir cinsel kimlik geliştirmesine önemli katkılarda bulunabilir.

Öneriler

- Ebeveyn Eğitim Programları: Ebeveynlere yönelik cinsel kimlik gelişimi konularında farkındalık kazandıracak eğitim programları düzenlenmelidir. Bu programlar, ebeveynlerin çocuklarına rehberlik etme ve rol model olma becerilerini geliştirmeyi amaçlamalıdır.
- Psikolojik Danışmanlık ve Destek: Cinsel kimlik karmaşası yaşayan çocuklar ve aileleri için psikolojik danışmanlık ve destek programları sunulmalıdır. Bu programlar, çocukların cinsel kimlik gelişim süreçlerinde ihtiyaç duydukları duygusal desteği almalarını sağlayacaktır.
- Aile İçi İletişim Güçlendirme: Aileye rehberlik edici, rol model olan ebeveyn tutumları teşvik edilmelidir. Ebeveynler, çocuklarıyla yargılayıcı olmayan bir diyalog geliştirmelidir.

- Araştırmanın Genişletilmesi: Gelecekte yapılacak araştırmalar, daha geniş katılımcı gruplarıyla farklı sosyo-ekonomik ve kültürel bağlamlarda ebeveyn tutumlarının cinsel kimlik gelişimi üzerindeki etkilerini inceleyebilir. Ayrıca, daha uzun vadeli araştırmalar, ebeveyn tutumlarının uzun dönem sonuçlarını ortaya koyabilir.

Bu sonuçlar, çocukların cinsel kimlik gelişiminde ebeveynlerin kritik bir rol oynadığını ve doğru rehberlik edici rol model olan ebeveyn tutumları bu süreçlerin olumlu yönde ilerleyebileceğini vurgulamaktadır.

Kaynakça | References

- Aydoğdu, F. ve M. Dilekmen (2016). Ebeveyn Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından Deđerlendirilmesi. Bayburt Eğitim Fakóltesi Dergisi, 11(2), 570-585
- Biblarz, T. & Stacey, J. (2010). How Does The Gender of Parents Matter? Journal of Marriage and Family, 72, 3-22.
- Byrd, A. D. (2022a). Optimal Çocuk Gelişimi İçin Çift Cinsiyetli Ebeveynlik (Ebru Sofi Çev.) Eşcinsellik ve Cinsel Kimlik Gelişimi İçinde, (ss. 45-66). İnsan Cinselliği Dergisi Komisyonu, Ayık Kitap, Step Matbaacılık, İstanbul.
- Byrd, A. D. (2022b). Eşcinsel Çiftler ve Ebeveynlik: Bilimin Söyleyebildiği ve Söyleyemediği Şeyler, (Ebru Sofi Çev.) Eşcinselliğin Gelişimi ve Eşcinsel Ebeveynlik Tartışmaları içinde (ss. 35-64), İnsan Cinselliği Dergisi Komisyonu Ayık Kitap, Step Matbaacılık, İstanbul.
- Chapman, E., & Werner-Wilson, R. (2008). Does positive youth development predict adolescent attitudes about sexuality?. Adolescence, 43(171), 505-523.
- Chukmarova, L. F., Frolova, I. I., Zakirova, L. M., Khamitova, L. M., Tereshchenko, N. G. And Nurmukhmetova, V. V. (2019). Forming The Gender Attitudes Of Preschool Children İn One-Parent Families. Dilemas Contemporáneos: Educación, Política y Valore, 6(Special).
- Connell, R. (2018). Decolonizing Sociology. Contemporary Sociology, 47(4), 399-407.
- Çağdaş, A., ve Şahin Seçer, Z. (2015). Anne- Baba Eğitimi. Eğiten Kitap Yayıncılık, Ankara
- D'amico, E., Julien, D., Tremblay, N., & Chartrand, É. (2015). Gay, Lesbian, and Bisexual Youths Coming Out to Their Parents: Parental Reactions and Youths' Outcomes. Journal of GLBT Family Studies, 11(5), 411-437. <https://doi.org/10.1080/1550428X.2014.981627>
- Diamond, L. M. (2013). Sexual-Minority, Gender-Nonconforming, and Transgender Youths. Handbook of Child and Adolescent Sexuality, 275-300.

- Dyavanoor, B. and Jyoti, D. (2017). Parents' Attitudes And Beliefs: Their Impact On Children's Development. *International Journal of Physical Education and Sports Sciences*, 11(18), 241-243.
- Epstein, M., & Ward, L. M. (2011). Exploring Parent-Adolescent Communication About Gender: Results from Adolescent and Emerging Adult Samples. *Sex Roles*, 65(1-2), 108-118.
- Eser, M. (2008). Ana Babaların Cinsel Kimlik Gelişimiyle İlgili Tutumların Çocuğun Cinsel Kimlik Kazanmasına Etkisi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Eser, M. ve Çeliköz, N. (2009). Impacts of Parental Attitude Towards Sexual Identity Development On Child's Sexual Identity Development. *World Conference on Educational Sciences 2009. Procedia Social and Behavioral Sciences 1 (2009) 1408-1413*
- Eser, M., & Çeliköz, N. (2009). Impacts of parental attitude towards sexual identity development on child's sexual identity development. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 1(1), 1408-1413. <https://doi.org/10.1016/J.SBSPRO.2009.01.248>
- Fulcher, M., Sutfin, E. L., & Patterson, C. J. (2008). Individual Differences in Gender Development: Associations With Parental Sexual Orientation, Attitudes, and Division of Labor. *Sex Roles*, 58, 330-341.
- Garcia, C. C., Schwarz, K., Costa, A. B., Bridi Filho, C. A., & Lobato, M. I. R. (2021). Perceived Parenting Styles of Individuals with Gender Dysphoria. *Frontiers in Psychology*, 12. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.655407>
- Gordon, B. N., Schroeder, C. S., Abrams, J. M. (1990). Children's Knowledge Of Sexuality: A Comparison Of Sexually Abused And Nonabused Children. *American Journal of Orthopsychiatry*, 60; 2: 250 - 257.
- Greenberger, E. (1994). Defining Psychosocial Maturity in Adolescence. In P. Karoly & J. J. Steffans (Eds.), *Adolescent behavior disorders: Foundations and temporary concerns* (Vol. 3, pp. 3-37). Lexington, MA.: D. C. Heath.
- Halpern, H. P., & Perry-Jenkins, M. (2016). Parents' Gender Ideology and Gendered Behavior As Predictors of Children's Gender-Role Attitudes: A Longitudinal Exploration. *Sex Roles*, 74(11-12), 527-542.

- Hetherington, M., Parke R. D. (1987). *Child Psychology: A Contemporary Viewpoint* (3rd Ed.). New York McGraw Hill Book Company, s. 639.
- Hosseinian, S., Rabbani, M., Xavier, T., Nosrati, S., Movahedijam, A. (2023). Parenting Styles and Parents' Attitudes towards Children's Gender Nonconformity: Moderating Role of Parents' Education. *Int. J. Mgmt. Hum. Sci.*, 7(1), 8-15.
- Kollmayer, M., Schultes, M. T., Schober, B., Hodosi, T., & Spiel, C. (2018). Parents' Judgments About The Desirability of Toys For Their Children: Associations With Gender-Role Attitudes, Gender-Typing of Toys, And Demographics. *Sex Roles*, 79(5), 329-341.
- Leal, D., Gato, J., & Tasker, F. (2018). Prospective parenting: sexual identity and intercultural trajectories. *Culture, Health & Sexuality*, 21(7), 757-773. <https://doi.org/10.1080/13691058.2018.1515987>
- Liu, R. (2023). The Role of Gender in Parenting Styles and Their Effects on Child Development. *Proceedings of the 4th International Conference on Educational Innovation and Philosophical Inquiries* DOI: 10.54254/2753-7048/18/20231302
- McAllister, P., Astle, S., & Vennum, A. (2021). Sex Feelings: A Mediated Group Path Analysis of the Association of Perceptions of Parent Communicated Sexual Values with Sexual Attitudes and Outcomes in Emerging Adulthood. *The Journal of Sex Research*, 59(1), 112-121. <https://doi.org/10.1080/00224499.2020.1869143>
- Mills-Koonce, W.R., Rehder, P.D., McCurdy, A.L. (2018). The Significance of Parenting and Parent-Child Relationships for Sexual and Gender Minority Adolescents. *J Res Adolesc.* 28(3), 637-649.
- Nilsson, A., Uddenberg, N., & Almgren, P. (1971). Parental Relations and Identification in Women With Special Regard to Para-Natal Emotional Adjustment. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 47(2), 77-86. <https://doi.org/10.1111/j.1600-0447.1971.tb02194.x>
- Özdemir, H. (2019). Erken Çocukluk Dönemindeki Çocukların, Annelerinin ve Öğretmenlerinin Oyun ve Oyuncaklara İlişkin Cinsiyet Kalıp Yargılarının İncelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Patterson, C. (2017). Parents' Sexual Orientation and Children's Development. *Child Development Perspectives*, 11(1), 45-49. <https://doi.org/10.1111/cdep.12207>
- Patterson, C., Sutfin, E., & Fulcher, M. (2004). Division of Labor Among Lesbian and Heterosexual Couples: Correlates Of Specialized Versus Shared Patterns. *Journal of Adult Development*, 11, 179-189.
- Perrone-McGovern, K. M., Oliveira-Silva, P., Simon-Dack, S., Lefdahl-Davis, E., Adams, D., McConnell, J., ... & Gonçalves, Ó. F. (2014). Effects of Empathy And Conflict Resolution Strategies On Psychophysiological Arousal and Satisfaction in Romantic Relationships. *Applied Psychophysiology and Biofeedback*, 39(1), 19-25.
- Perry, D. G., Pauletti, R. E., & Cooper, P. J. (2019). Gender Identity in Childhood: A Review of The Literature. *International Journal of Behavioral Development*, 43(4), 289-304.
- Popenoe, D. (1996). *Life Without Father*. Mark Kessler Books, New York.
- Rekers, G. A. (1995). *Handbook of Child and Adolescent Sexual Problems*. New York, NY: Lexington Books.
- Rekers, G. A. (2004). Review of Research on Homosexual Parenting, Adoption, and Foster Parenting. Retrieved from www.narth.com/docs/rekers.html
- Rokach, A., & Patel, K. (2021). *Human Sexuality*. www.sciencedirect.com. <https://www.sciencedirect.com/book/9780128191743/human-sexuality>
- Rossi, A. S. (1987). Parenthood in Transition From Lineage To Child To Self Orientation. In J. B. Lancaster, J. Altman, A. S. Rossi, & L. R. Sherrod (Eds.), *Parenting Across The Life Span: Biosocial determinants* (pp. 31-81). Aldene de Gruyter ,New York.
- Santrock, J. (2010). *Yaşam Boyu Gelişim: Gelişim Psikolojisi*. (G. Yüksek, Çev.) Nobel, Ankara.
- Shapiro, J. L. (1994). Letting Dads Be Dads. *Parents*, 69, 168.
- Stacey, J. and Biblarz, T. (2001). Does Sexual Orientation of Parents Matter? *American Sociological Review*, 66(2), 159-183.

- Sumontha, J., Farr, R. H., & Patterson, C. J. (2017). Children's Gender Development: Associations With Parental Sexual Orientation, Division of Labor, and Gender Ideology. *Psychology of Sexual Orientation and Gender Diversity*, 4(4), 438-450.
- Sumontha, J., Farr, R., & Patterson, C. (2017). Children's Gender Development: Associations With Parental Sexual Orientation, Division of Labor, and Gender Ideology. *Psychology of Sexual Orientation and Gender Diversity*, 4(4), 438-450. <https://doi.org/10.1037/sgd0000242>
- Sutfin, E., Fulcher, M., Bowles, R., & Patterson, C. (2008). How Lesbian and Heterosexual Parents Convey Attitudes About Gender To Their Children: The Role of Gendered Environments. *Sex Roles*, 58, 501-513.
- Szopinski, J. (2022). Eşcinselliğin Aile Belirleyicileri: Vaka Çalışması (Ebru Sofi Çev.) Eşcinsellikte Sosyal İlişkiler ve Aile İçinde (ss. 37-65), İnsan Cinselliği Dergisi Komisyonu, Ayık Kitap, Step Matbaacılık, İstanbul.
- Szydłowska, J., Szopinski, J. (2022). Erkeğin Kendi Cinsel Kimliğini Oluşturmadaki Katkısı. Ebru Sofi Çev.) Eşcinselliğin Gelişimi Ve Eşcinsel Ebeveynlik Tartışmaları içinde (s. 35-64), İnsan Cinselliği Dergisi Komisyonu Ayık Kitap, Step Matbaacılık İstanbul
- Tu, B. (2022). The Effect of Different Paternal Parenting Styles have on Daughter's Gender Identity and Gender Role Attitudes Formation. *Proceedings of the 2022 5th International Conference on Humanities Education and Social Sciences (ICHESS 2022)* A. Holl et al. (Eds.): ICHESS 2022, ASSEHR 720, pp. 2518-2529, 2022.
- Bozyiğit, S., & Yaşa, E. (2015). Ailenin rol model alınmasının ve aile desteğinin üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerine etkisi. *Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(1), 59-79.
- Tuzcuoğlu, N., ve Tuzcuoğlu, S. (2007). *Çocuğun Cinsel Eğitimi*. İstanbul: Morpa Yayıncılık.
- Whitbeck, L., Simons, R., & Kao, M. (1994). The Effects of Divorced Mothers' Dating Behaviors and Sexual Attitudes on the Sexual Attitudes and Behaviors of Their Adolescent Children. *Journal of Marriage and Family*, 56(3), 615-621. <https://doi.org/10.2307/352872>

Wilcox, W. B. (2007). The Complementarity Of Motherhood and Fatherhood: A Tour De Force of The Relevant Social Science. In A. S. Loveless & T. Holman (Eds.), The family in the new millennium (Vol. 1, pp. 322- 331).